

2. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat az
„Őrségi Népi Műemlékegyüttes”
Magyar Értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

Kevy Albert

.....
Őriszentpéter, 2014. január 8.

Órségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter, Siskaszer 26/A
Tel.: 94/548-034, Fax: 94/428-791
E-mail: orseginp@onp.kvvm.hu

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság

2. A kapcsolattartó személy adatai:

Név: Kevy Albert

Levelezési cím: 9941 Őriszentpéter, Siskaszer 26/a.

Telefonszám: 0630/520-24-35

E-mail cím: kevyalbert@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Őrségi Népi Műemlékegyüttes

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár-és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☒ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése: az Őrségi Népi Műemlékegyüttes még nem tartozik értéktárba.

4. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Az Őrségre jellemző a szeres településforma. Az egykori őrállók a dombok tetején alakították ki a telephelyeiket, amelyekből létre jöttek az úgynevezett szerek.

E több századnyi hagyományokat őrző településszerkezetet mutatja be az Őrségi Népi Műemlékegyüttes, Szalafőn, Pityerszeren. A dombtetőn négy porta épületei tekinthetők meg, melyek a 18-19. században épültek.

Az épületek fából készültek. A tölgyfából készült alapra fenyőgerendákat helyeztek, melyeknek a végeit megfaragták, csapolással, egymásba kapcsolva illesztették őket egybe. A falak egy részét agyaggal kevert szalmával betapasztották, lemeszelték. A tető rozsszalmából készült, ezt hívják zsúpfedélnek. Az őrségi portákon igyekeztek mindent egy fedél alá építeni. Külön csak a pajta, az emeletes, vagy földszintes kástu, a méhes, esetleg a tűzifa tárolására,

valamint fafaragásra, barkácsolásra használt „favágitu” állt.

A területen fellelhető legősibb háztípus a füstösház. Ez az egyetlen épület, amely nem az eredeti helyén áll. Egy lakórésze van, melynek kemencéjét egyaránt használták sütésre, főzésre, fűtésre.

A múzeum jelentős épülete Zsoldosék kerített háza. Az „U” alakú épület jobb oldalán található a szoba, a konyha, a kamra, a pajta. Szemközti, rövid oldalán két kamra található, bal oldalán vannak az ólak és az istálló. A kerített ház kialakulása a megerősödő állattenyésztéssel hozható kapcsolatba. A zárt udvar nagy trágyadombján teleltek a félridegen tartott állatok, melyek nem fértek volna el az istállóban. A ház minden helyisége a tornácról nyílik. A konyha 1946-ig kémény nélküli füstökonyha volt.

A Visontay porta épületeinek alakulását több száz év gazdasági folyamatai befolyásolták. Tornácos istállópajtája már a 20. században, 1928-ban épült.

Visontayék emeletes kástuja a műemlékegyüttes legértékesebb épülete. A kástu kamrát jelent, mely egy önálló épület, nem a házhoz van hozzáépítve. Földszintjén gabonát, lisztet, bort, emeletén zsírt, húsokat, pálinkát tartottak.

Minden portához tartozott régen egy tóka, mely egy mesterségesen létrehozott, kicsi vízgyűjtő gödör. A tóka vizét használták öntözéshez, állatok itatásához is.

A porták között kerítések nincsenek, a birtokhatárt gyümölcsfák jelzik.

5. Indoklás a Magyar Értéktárba történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték országos jelentőségének bemutatására

Magyarországon az Őrség az egyetlen olyan tájegység, melynek lakossága a honfoglalás óta folyamatosan egy helyben él. A nyugati határ védelmére őrállókat telepítettek ide, akik dombtetőkre telepedtek le. Az így kialakult házesoportokból jöttek létre a szerek. Szalafőn látni leginkább ezt a régi településképet. Pityerszeren az Őrségi Népi Műemlékegyüttes épületei a mai napi őrzik az 1800-as évek hangulatát.

A Zsoldos család kerített háza a szer egyik különlegessége. Valaha a Nyugat-Dunántúl dombvidékeit ilyen házak uralták, de eredeti helyén csak ez maradt fenn belőlük.

A műemlékegyüttes legjelentősebb épülete az emeletes kástu, mely az országban az egyedüli ilyen épület, mely az eredeti helyén maradt fenn. A kástu egy tárolóépület, tulajdonképpen egy kamra.

A múzeum azért is különleges és értékes, mert az épületek egy kivételével eredeti helyükön maradtak fent. Ezért is indokolt az Őrségi Népi Műemlékegyüttes Magyar Értéktárba történő felvétele.

6. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Nagy Endre, Őrségi Népi Műemlékegyűttes a szalafői Pityerszeren. Pannon Gyöngyszemek. B.K.L. Kiadó, Szombathely, 2006.

Boda László, Orbán Róbert, Az Őrség és a Vendvidék – Kalauz turistáknak és természetbarátoknak. B.K.L. Kiadó, Szombathely, 2003.

Dr. Markovics Tibor, Márkus Rita, Szentendreyne Havas Márta, Az Őrségi Nemzeti Park építészeti emlékei. Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Őriszentpéter, 2003.

Bárdosi János, Őrségi népi műemlékegyűttes Szalafő Pityerszerén. Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szombathely, 1982.

Csiszár Károly, Az Őrség. Vas megye Tanácsának Idegenforgalmi Hivatala, Budapest, 1977.

<http://orseginemetipark.hu>

<http://www.orseg.info/>

<http://onp.nemetipark.gov.hu/>

7. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: <http://orseginemetipark.hu>

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja

5 db fénykép:

Tamaskó Szandra_Őrségi Népi Műemlékegyűttes_Füstös ház

Tamaskó Szandra_Őrségi Népi Műemlékegyűttes_Kástu és kerített ház

Tamaskó Szandra_Őrségi Népi Műemlékegyűttes_Kástu

Tamaskó Szandra_Őrségi Népi Műemlékegyűttes_Kástu2

Tamaskó Szandra_Őrségi Népi Műemlékegyűttes_Kerített ház

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

Vas Megyei Kormányhivatal Szombathelyi Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal,
Szombathely – Hajdú István, hivatalvezető

Hegypásztor Kör, Oszkó – Kovács István,elnök

Őrség Határok Nélkül Egyesület, Óriszentpéter-Ór Zoltán, elnök

Szalafő község - Lugosi Arnold, polgármester

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Tamaskó Szandra